

Bericht: Position paper rondetafelgesprek democratiseren van de waterschapsbesturen
Afzender: LTO Nederland
Spreeker: Siem-Jan Schenk

Ons wereldwijd beroemde poldermodel vindt zijn oorsprong in de waterschappen. Verdergaande politisering van het waterschapsbeheer is niet in het belang van burgers, bedrijven, boeren of natuurbeheerders. Het verlies van specialistische deskundigheid en kennis van het lokale agrarisch gebied net zo min. De geborgde zetels moeten daarom blijven.

Gedegen watermanagement

De samenstelling van het waterschapsbestuur is vanouds gebaseerd op de representatie van belangrijke groepen gebruikers. Dit maakt het verschil met de andere drie Nederlandse bestuurslagen in onze democratie. Het waterschapsbestel geldt internationaal zelfs als het voorbeeld en de norm, zoals vastgesteld door de OESO in 2014. De OESO bejubelde het watermanagement en de manier waarop het waterbeheer in Nederland institutioneel en bestuurlijk is geregeld. De OESO benadrukte de belangenparticipatie in deze als een sterk punt. De belangrijkste vraag die daarom voorligt: Welk probleem wordt met dit initiatief opgelost?

Geborgde zetels zorgen voor een afgewogen belangenafweging in de waterschappen, waardoor er sprake is van gedegen watermanagement. Uit een rondgang bij verschillende waterschappen blijkt dat de agrariërs in het Algemeen Bestuur worden gewaardeerd om hun nuchterheid en gebiedskennis. Dit naast gebleken bestuurlijke stabiliteit. Juist met de grote opgaven op het gebied van klimaatbeleid, waterconservering en biodiversiteitsherstel is de specifieke kennis uit de praktijk cruciaal om succesvol te zijn. Onterecht wordt de suggestie gedaan dat deze opgaven nieuw op de agenda zijn. Deze taken zijn al jarenlang opgepakt door de waterschappen.

Standpunt LTO Nederland

Geborgde zetels passen bij de functionele aard van het Waterschapsbestuur en de waterschapstaken. Lokale kennis van het gebied en draagvlak voor het waterbeheer zijn essentieel. De geborgde zetels zorgen ervoor dat die belangen aan tafel zitten, zowel vanuit de landbouw, de natuur en de bedrijven. Als gebruiker van grond hebben boeren en natuur grote belangen bij goed waterbeheer. Via een stelsel van lijsten van politieke partijen is dat niet gegarandeerd. LTO Nederland vindt de borging via vaste zetels daarom van groot belang.

Vanwege deze beperkte wettelijke taak kan het waterschap vanuit de wet worden aangemerkt als functioneel gedecentraliseerd lichaam. De waterschapsdemocratie is een voorbeeld van belangenrepresentatie die goed past bij deze vorm van functioneel bestuur. Ook in het licht van de aanstaande Omgevingswet, die inzet op meer participatie. Door de samenstelling van de waterschapsbesturen is participatie geborgd en doen belanghebbenden mee in besluitvorming. Juist de andere samenstelling dan de “algemene” besturen levert extra input voor goede beleidsvorming en uitvoering in plaats van “meer van hetzelfde”. LTO is geen voorstander van meer politiek in het waterschap. Het leidt tot beleidsoverkill en nog meer bestuurlijke drukte en leidt af van de kerntaak van het waterschap, namelijk uitvoering van water- en zuiveringsbeheer.

De inzet van het wetsvoorstel ondergraaft het bestaansrecht van een afzonderlijke, functionele organisatie. De vrees bestaat dat deze ontwikkeling met de introductie van het lijstenstelsel al in gang is gezet en dat het afschaffen van de geborgde zetels een volgende stap is die leidt tot het opheffen van waterschappen. Zoals gezegd, in 2014 rapporteerde de OESO positief over het waterbeheer in

Nederland. Zij concludeert dat Nederland gezien wordt als een mondiale referentie op het gebied van waterbeheer, tegen relatief lage kosten, namelijk 1.26% van het bruto nationaal product. Dit zijn kosten voor zowel waterkwaliteit, waterkwantiteit, waterveiligheid, drinkwatervoorziening en klimaatadaptatie.

Praktijkvoorbeelden

De Brabantse waterschappen (Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel) zijn al sinds 1998 (!) actief met het vasthouden van water om droogte en verdroging te verminderen. Het maaibeheer van de waterschappen in Brabant en Zeeland is in de afgelopen jaren sterk gericht op het behoud van biodiversiteit. In al deze waterschappen levert de agrarische sector (cat. ongebouwd) het DB-lid dat voor deze inzet verantwoordelijk is. Het is de combinatie van kennis, ervaring en nauwe verbondenheid met de sector dat dit een succes maakt. Bijkomend voordeel is dat deze bestuurders vaak het vertrouwen genieten van de agrarische sector. Het DB-lid spreekt de boerentaal en kan agrariërs er van overtuigen dat het voordeel voor de maatschappij tevens het voordeel van de agrariërs is. Dat leidt tot draagvlak. Dat is cruciaal, want zonder draagvlak krijgt beleid geen inhoud.

Voorbeelden zijn er ook uit Noord-Nederland: Waterschap Noorderzijlvest is al vanaf medio bezig met opstellen van een Blauwe Omgevingsvisie (BOVi). Klimaatadaptatie, droogte, verzilting en biodiversiteit zijn hierin een zeer belangrijk speerpunten. Wetterskip Fryslân werkt al jaren aan dijkversterking Koehool Lauwersoog waarbij klimaatmaatregelen en biodiversiteit / ecologie worden meegenomen. Daarnaast vindt je dit thema terug in hun Boezemvisie en waterbeheerprogramma. Ook hier is een BOVi in de maak waarin dit terug te vinden is.

Waterschap Hunze en Aa's is samen met de landbouw al jaren betrokken bij pilotstudies over land ophogen met slib. Natuur en klimaatadaptatie komen hierbij samen. Klimaatadaptatie, biodiversiteit en droogte staat ook al jaren op de agenda in het Drentsche Aa gebied. Landbouw is daarbij wederom een belangrijke speler.

Dat de waterschappen niet zouden inspelen op de klimaatverandering, lijkt vooral opgehangen te worden aan de discussie over het peilbeheer in veenweidegebieden. Maar Nederland is groter dan deze gebieden. Ook in Zeeland, Brabant, Limburg en Gelderland bijvoorbeeld nemen juist de agrarische grondgebruikers het voortouw in waterconservering en herstel van de waterbalans.

Tussenstap naar afschaffing bestuurslaag?

Het risico is dat het waterschap hiermee een partijpolitieke arena wordt. Zonder de geborgde zetels is er nauwelijks meer verschil met de andere bestuurslagen. Meer van het zelfde maakt het bestuurlijk bestel niet sterker, alleen maar drukker. De meerwaarde van waterschappen gaat bij afschaffen geborgde zetels verloren. Dit is voor verschillende partijen die wij spraken dan ook enkel een tussenstap tot het volledig afschaffen van de waterschappen.